

Nr 4/1968-69.

LAGUTSKOTTETS betänkande nr 4/1968-69
med anledning av Ålands landskapsstyrelses
framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om läroavtal.
(Nr 33/1968).

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver landstinget inbegär utskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört lagberedningsskereteraren Sune Carlsson, ordföranden i Ålands företagarförening, bankdirektören Klas Eklund, ordföranden i Ålands lärlingsnämnd, ingenjören Karl-Johan Edlund, och yrkesvägledningsinspektören Bo Berg, vördsam samt anföra följande:

Ålands yrkesskola meddelar yrkesundervisning inom flera i landskapet förekommande branscher och denna undervisning har, så långt det varit möjligt, anpassats till det åländska näringslivets behov. Skolans möjligheter är dock begränsade såtillvida, att undervisning där icke kan anordnas, om inte ett visst elevantal uppnås. I sådana branscher, där tillräckligt elevantal inte kan påräknas vid intagning ens vartannat eller vart tredje år, är det inte möjligt att anordna undervisning. Man kan visserligen tänka sig den möjligheten, att elever till en kurs skulle uppsamlas från ännu flera årsklasser än tre, men dels är det inte troligt, att ungdomen är villig att välja ett yrke, i vilket yrkesutbildning inte kan erhållas annat än vid sporadiskt anordnade kurser, dels kan det vara förenat med stora svårigheter att anskaffa kompetenta lärare för en sådan kurs.

Dessutom måste man räkna med, att endast en allmänt orienterad undervisning i princip kan meddelas i yrkesskolan. Den mera specialiserade yrkeskunskapen måste eleverna senare förskaffa sig genom specialkurser, vid yrkesskolan eller annorstädes, och genom praktik i specialiserade företag. Det är inte troligt att yrkesskolan skall kunna mäta med en specialundervisning, som skall täcka alla de områden, som erfordras i dagens samhälle.

För att fylla dessa luckor har yrkesskolan också avtal med yrkesskolor i riket om elevutbyte, vilket medger ytterligare yrkesutbildningsmöjligheter för landskapets ungdom. Det har dock visat sig, att intresset för yrkesskolning på andra orter inte ter sig lika lockande, varför ungdomarna hellre väljer något av de i landskapets yrkesskola företrädde yrkena eller avstår från yrkesutbildning.

Läroavtalet utgör ytterligare en möjlighet att fylla ut den ovannämnda bristen. Det är särskilt ägnat att komma till användning i sådana fall, då behovet av yrkesutbildning i branschen är ringa eller sporadiskt. Det kan också med fördel användas som komplement till yrkesskolan så, att

efter den allmänna yrkesutbildningen där, fortsätter eleven som lärling hos en specialiserad företagare. Det kan också kombineras med teoretisk utbildning vid en yrkesskola i riket.

Med hänsyn till detta har utskottet funnit, att även om i landskapet hittills förekommande verkliga läroavtal är ytterst få, måste den av landskapsstyrelsen föreslagna landskapslagen dock anses ha en funktion att fylla. Det är dessutom av väsentlig betydelse i detta fall, att de med den nya lagstiftningen i riket införda ekonomiska förmånerna för lärlingar och företagare bör medföra ett större intresse för denna utbildningsform än den tidigare lagstiftningen i ämnet. Utskottet har därför omfattat lagförslaget.

Vid detta betänkande fogas utlåtanden, inbegärda av landskapsstyrelsen av Ålands yrkesskolas direktion, Ålands lärlingsnämnd och yrkesvägledningsinspektören. Utskottet vill särskilt framhålla, att utskottet i stort sett omfattar de synpunkter, som framgå av Ålands lärlingsnämnds utlåtande, även om utskottet inte vill föregripa landskapsstyrelsens ställningstagande till detaljerna i denna förvaltning. Framför allt har utskottet funnit, att de inom förvaltningen erforderliga myndigheterna inte borde tillåtas bli alltför många. Uppenbarligen kan många uppgifter anförtros redan tillsatta tjänstemän och förvaltningsorgan. Sålunda bör den i detta fall betydelsefulla informationsverksamheten kunna skötas av yrkesvägledningsinspektören och måhända är det mest ändamålsenligt att anförtro inspektionen av lärlingarnas yrkesverksamhet åt yrkesskolans lärare, vilka kommer att sköta den teoretiska undervisningen.

Lagtextens utformning har i allmänhet inte föranlett anmärkning från utskottets sida utom i det avseendet, att utskottet anser, att räkneord över tolv borde skrivas med siffror. Utskottet har dock inte ansett, att detta ställningstagande skulle föranleda ändringsförslag, då Landstingets justeringsutskott bör kunna beakta denna ändring. Speciella anmärkningar föraleda följande paragrafer:

14 §. I paragrafen hänvisas till 33 § vilket rätteligen bör vara 30 §.

15 §. Utskottet har rättat en uppenbar felskrivning och strukit ordet 'én' såsom obehövt.

17 §. Utskottet har vidtagit en stilistisk ändring.

25 §. Utskottet har fäst uppmärksamhet vid att ersättning icke erlägges till arbetsgivare för lärling, som är barn eller adoptivbarn till arbetsgivaren. Undantaget kan i vissa fall verka oskäligt, men utskottet har likväl stannat för att inte föreslå ändring med hänsyn till att en ändring kunde medföra compensationssvårigheter.

35 §. Landskapsstyrelsen föreslår, att landskapslagen skall träda i kraft retroaktivt från den 1 juni 1968 men det oaktat stadgas i 2 mom. att före lagens ikraftträdande skulle förberedande åtgärder för lagens verkställighet få vidtagas. Då Landstinget inte mera kan berättiga landskapsstyrelsen att vidtaga åtgärder före den 1 juni 1968, föreslås, att 2 mom. utgår och att 1 mom. omstiliseras så, att lagen skulle tillämpas från den 1 juni 1968.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå, att Landstinget måtte antaga lagförslaget med följande lagrum sålydande:

14 §.

Läroavtal upphör att gälla, då lärotiden utgått eller avtalet hävts. Läroavtal upphör likaså att gälla, om lärlingsnämnden med stöd av 30 § 1 mom. frantagit arbetsgivaren rätten att utbilda lärlingar utan att tillåta fullföljande av gällande läroavtal.

15 §.

Parterna må häva läroavtal om de enas därom.

Läroavtal må ensidigt hävas då arbetsgivaren upphör med sin rörelse eller försättes i konkurstillstånd. Avlider arbetsgivaren äro såväl hans rättsinnehavare som lärlingen berättigade att häva läroavtalet.

Lärlingen har rätt att häva läroavtal på grunder, som nämnas i 30 § lagen om arbetsavtal (FFS 141/22), och arbetsgivaren på grunder som nämnas i 31 § samma lag. I fall, som avses i 31 § 4 punkten lagen om arbetsavtal, har arbetsgivaren dock rätt att häva avtalet först sedan hindret varat minst 30 dagar i (utesl.) följd.

Hävande av läroavtal skall inom 14 dagar av arbetsgivaren anmälas till lärlingsnämnden, om avtalet redan underställts nämnden för godkännande. Nämnden bör i de i 3 mom. avsedda fallen, om den anser skäl därtill föreligga, ofördröjligen verkställa medling mellan parterna.

17 §.

Part, som efter provotidens utgång önskar häva läroavtalet på annan grund än i 15§ 2 eller 3 mom. nämnes, skall framställa yrkande därom hos lärlingsnämnden. Nämnden skall efter att ha hört andra parten avgöra, huruvida hävande av avtalet skall tillåtas. Beslutet skall, om det icke avkunnas för parterna, ofördröjligen och skriftligen meddelas dem till kännedom.

Godkänner lärlingsnämnden yrkande om hävande av läroavtal, skall avtalet anses hävt den dag då nämndens beslut meddelades, såframt icke nämnden bestämmer annan tidpunkt.

-4-

35 §.

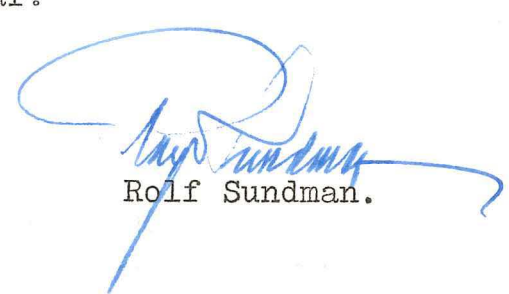
Denna lag tillämpas från den 1 juni 1968 och genom densamma upphäves landskapslagen den 1 juli 1964 om läroavtal (27/64). På läroavtalsförhållande som uppstått därförinnan, tillämpas tidigare lag, likväl sålunda att den med stöd av tidigare lag tillsatta yrkeslärlingsnämndens uppgifter överförs på lärlingsnämnden.

(Uteslutning).

Mariehamn, den 18 november 1968.

På lagutskottets vägnar:

Nils Dahlman

Rolf Sundman.

Närvarande i utskottet: ordföranden Nils Dahlman, viceordföranden Eliel Persson samt ledamöterna Bertel Boman, Karl Sundblom och Edw. Östling.

Bilaga 1.

Avskrift.

Landskapet Ålands

YRKESSKOLA

Mariehamn

Till Ålands landskapsstyrelse.

Vid sammanträde den 29.5 1968 har Direktionen för Ålands yrkesskola behandlat förslaget till LL om läroavtal.

Direktionen har hört skolans lärarkollegium, som i sitt utlåtande konstaterar "att arbetsförhållandena vid läroavtal i hög grad påminner om den av yrkesskolorna i Sverige praktiserade växelutbildningen, men till följd av det ojämna resultatet p.g.a. företagens olika inställning till utbildning har man därför vid yrkesskolorna övergått till fortlöpande fast utbildning i skolornas regi, och med beaktande av det ål. näringslivets begränsade omfång och för ungdomen. negativa verkningar av ev. konkurrensföreteelser, har lärarkollegiet tillsvidare ställt sig tveksamt till lagförslagets möjligheter att öka utbildningsgraden".

Direktionen å sin sida önskar framhålla att bestämmelserna betr. lagens tillämpning bör utformas med beaktande av de speciella ål. förhållandena så att överorganisation undviks.

Mariehamn, den 3 juli 1968.

På Direktionens för Ålands yrkesskola vägnar:

Gunnar Lemquist
sekr.

Bilaga 2.

Avskrift.

ÅLANDS LÄRLINGSNÄMND

Mariehamn den 15 juni 1968.

Nr 10/68.

Ålands landskapsstyrelse.

Betr.: Förslag till landskapslag om läroavtal.

På anmodan av lagberedningssekreteraren, vicehäradshövding S. Carlsson, har Ålands lärlingsnämnd vid sitt sammanträde den 11 mars 1968 diskuterat landskapsstyrelsens förslag till landskapslag om läroavtal.

Lärlingsnämnden har därjämte ombetts avge förslag till hur lärlingsnämndens framtida administration skulle kunna organiseras främst med tanke på ett nära samarbete med yrkesskolan i form av någon slags fusion mellan yrkesskolans direktion och lärlingsnämnden.

Sedan lärlingsnämndens ordförande deltagit i ett besök hos yrkesutbildningsstyrelsens inspektör för yrkesutbildningen, J.T. Ketonen, och sedan lärlingsnämnden i sin helhet deltagit i ett informationsmöte med lagberedningssekreteraren och yrkesskolans direktion får lärlingsnämnden härmed som sitt yttrande i ärendet vördsamt framhålla följande:

1. I motiveringen till lagförslaget (s.3) hänvisas till rikslagen om fackliga kompetensexamina (FFS 424/67) och påpekas avsikten att i en överenskommelseförordning skulle stadgas om motsvarande för landskapets del.

Lärlingsnämnden anser att denna fråga ej bör skjutas på framtiden; den bör behandlas samtidigt med läroavtalslagen.

I riket kommer de s.k. centrala kommissionerna att föranstalta dessa kompetensexamina, om nödvändigt biträdta av lärlingsnämnderna och yrkesskolorna. Detta får anses vara en förbättring av det nuvarande systemet enligt vilken någon sektion inom hantverks- och småindustriförbundet handhar motsvarande verksamhet. Dessa branschsektioner har visat sig vara mycket svärfångade; man svarar ej på brev och konverserar enbart på finska.

Det får för landskapets del ej anses vara ändamålsenligt, att utse särskilda centrala kommissioner, utan överenskommelse torde kunna slutas om att rikets kommissioner även skulle övervaka examinationen av landskapets lärlingar. Härigenom garanteras att inom landskapet uppnås kompetenskrav och värderingar likvärdiga med i riket rådande.

Däremot bör möjligheter skapas att arrangera s v e n s k s p r å - k i g a y r k e s p r o v i n o m l a n d s k a p e t och överenskommelsen bör utformas i enlighet härmed. Om proven skall utföras någonstans i riket torde de åländska elevernas intresse för examina bli ytterst ringa och ej heller torde fullgoda garantier föreligga att eleverna blir bemötta på sitt modersmål.

Det tillsvidare prövade systemet för yrkesprov (se lärlingsnämndens årsberättelse 1966-67) enligt vilket eleverna utför provet inom landskapet och behörig examinationsgranskare tillkallas från riket synes vara lämpligt att permanenta genom stadgande i lag, förordning eller instruktion. Även om granskningsmästaren är finskspråkig kan nu lärlingsnämnden uppträda som tolkande mellanhand; dessutom är alltid en av granskarna förutom nämndens ordförande vald från orten.

Tyvärr är den dokumenterade yrkeskunskapen mycket låg inom landskapet. Inom vissa branscher förekommer, att yrkeskunskapen antyds med olika diplom erhållna efter genomgång av någon enklare kurs. Samhällets utbildningstjänst får ej medverka till att sådana genvägar bildas och ungdomen får ej bibringas en sorglös övertro på sådana utbildningsformer. Den korta kursverksamheten kan användas till att förmedla specialkunskaper till äldre yrkesmän med lång erfarenhet eller till de yngre med grundskolning i yrket. Det är uppenbart, att yrkesskoleeleverna ej får lämnas vind för våg efter skolan utan det bör ges möjlighet också för dessa elever att på ett enkelt sätt avlägga prov för yrkesexamen. Därigenom skapas inom samhället aktning för målinriktad utbildning och på det fackliga planet ges bättre möjlighet att hävda yrkesskickligheten som grund vid lönesättningen.

Frågan om fackliga kompetensexamina har, vill lärlingsnämnden härmed framhålla, räckvidd även utanför det utbildningsområde, som representeras av läroavtalslagen.

2. I lagförslagets motivering (s.5) antyds möjligheten till att förordna en utanför landskapet verksam utbildningsinspektör att handha även motsvarande uppgifter inom landskapet.

Lärlingsnämnden har funnit, att det måste stöta på stora praktiska svårigheter vid verkställandet av de uppdrag en sådan inspektör enligt rikets förordning (§ 8) skall åläggas t.ex. föredragning vid lärlingsnämndens sammanträden, inspektion ute på arbetsplatsen etc.

För landskapets del har lärlingsnämnden funnit det nödvändigt med en omfattande upplysnings- och propagandaverksamhet i avsikt att stärka känslan för målinriktad yrkesutbildning. En sådan verksamhet har nämnden nu ej möjligheter att bedriva, den skulle nämligen förutsätta personliga

besök ute på arbetsplatser och i skolorna, men en fast åtminstone deltidсанställd tjänsteman, en yrkesutbildningsinspektör, (eller en ombudsman, som de större lärlingsnämnderna i riket haft tillgång till hittills) skulle kunna lösa även detta problem.

En yrkesutbildningsinspektör borde därför vara en landskapets tjänsteman tillgänglig på fasta kanslitider och dessutom i aktiv verksamhet ute bland företagarna.

3. Med frågan om utbildningsinspektören sammanhänger också frågan om huruvida man skulle kunna låta lärlingsnämnden fusioneras med yrkesskolans direktion eller låta nämnden som fristående samarbeta med direktionen men så att yrkesskolans kansli får sköta nämndens kansliarbete varvid dessutom anslagen för lärlingsverksamheten skulle införas i yrkesskolans budget.

Lärlingsnämnden har ej funnit några större skäl för ett integrerande av dess verksamhet med yrkesskolan.

Lärlingsnämndens verksamhet omfattar hela landskapet och de bidrag som kan utgå till yrkesidkare och lärlingar är oberoende av dessas hemkommuners eventuella delägarskap i yrkesskolan. Härav torde vissa avräkningsproblem uppstå, vilka nu ligger utanför nämndens bedömningsförmåga. Det synes vidare naturligare, att de medel, som skall utbetalas till arbetsgivaren i samband med läroavtal, administreras på samma sätt som övriga medel för främjande av näringarna. Bidragen till lärlingarna är i sin tur att jämföra med studiebidrag och -lån för olika andra studier och torde kunna administreras på samma sätt.

Huruvida yrkesutbildningsinspektören med hänsyn till nyssnämnda anslagsfrågor skulle kunna placeras inom yrkesskolans kansli och om kansliets arbetstider och kapacitet överensstämmer med vad som kan fordras har nämnden ej heller nu kunnat bedöma.

4. Däremot har lärlingsnämnden med beaktande av ovannämnda propaganda-behov inom yrkesutbildningsområdet funnit att ett samarbete med yrkesvägledningsbyrån tveklöst vore naturligare. Denna byrå arbetar ute på fältet och når ungdomen direkt i den aktuella åldern och genom sitt nuvarande åtminstone av arbetslokalen betingade samarbete med arbetsförmedlingsbyrån har den även översikt över arbetsmarknaden. Om man kunde förena yrkesvägledningsinspektörens och yrkesutbildningsinspektörens tjänster skulle en naturlig koppling ernås mellan ungdomens yrkesval och den åländska hemmarbetsmarknaden.

Enligt landskapslagen om yrkesvägledning (§ 5) må yrkesvägledningsbyrån biträdas av en rådgivande kommission, vilken till verksamhet och sammansättning synes stå lärlingenämnden närmare än vad yrkesskolans direktion gör.

5. Det är givetvis nödvändigt med samarbete mellan yrkesskolan och lärlingsnämnden och detta tillgodoses av nya lagförslagets stadgande om att en yrkesskollärare skall vara medlem i nämnden som ordförande eller viceordförande.

Någon konkurrenssituation mellan de två utbildningsformerna, skolan och läroavtal, kommer väl knappast att kunna uppstå då ju lärlingsnämnden har att "beställa" den teoretiska utbildningen för sina lärlingar just hos yrkesskolan och därvid måste ha full tackning för ett utbildningsbehov ute på arbetsplatserna. Endast om yrkesskolan i sammansättning av kursprogram inriktar utbildningen åt annat håll skulle en konkurrenssituation kunna uppstå. Egentligen är det ej heller fråga om två olika fullständiga utbildningsformer i det att yrkesskolans elever efter genomgången skolkurs endast är till hälften färdiga yrkesmän. De kan mycket väl, och borde helst även göra det, sluta läroavtal med sin arbetsgivare för den återstående tiden, vanligen 2 år, fram till yrkesexamen (Läroavtalslagen § 7, mom. 2).

6. Under rubriken "kostnader" vill lärlingsnämnden framhålla följande:

Det synes osmidigt, att i lagtexten (§ 28) inskriva de belopp som kan erläggas till arbetsgivaren. En ändring av beloppens numeriska värde måste då medföra en lagändring, vilket är tidsödande.

Skillnaden mellan första läroårets och de följande läroårens ersättningar till arbetsgivaren är alltför stor och motsvarar ej den relativt långsamma tillväxttakten i den nytta, som en arbetsgivare kan ha av lärlingen i produktionen.

Tyvärr är de åländska företagen i vissa branscher för små och för ensidigt utrustade för att yrkesskolans elever skall kunna skaffa sig den erforderliga kvalificerande praktiken hemma inom landskapet. Lärlingsnämnden vill därför föreslå, att denna brist skulle kunna täckas genom fortsättningskurser efter yrkesskoleexamen.

Sålunda skulle de nu våren 1968 utexaminerade svetsmekanikerna vara i behov av en specialkurs där målet skulle vara avläggandet av licensprov. Dessa elever deltog visserligen i ett av lärlingsnämnden arrangerat yrkesprov för svetsare och de godkända kan efter uppvisande av intyg över godkänd arbetspraktik om ett år erhålla s.k. yrkesbetyg. Det är dock ej troligt att alla kan få en så allsidig och kunskapsutvecklande praktik, som vore önskvärt.

Förslagsvis skulle man kunna tänka sig att med de yrkesskolegångna sluta kortare läroavtal. De därigenom inbesparade två första årens läroavtalsmedel skulle användas för sådan kursverksamhet, som avser att förkovra eleverna i sådant arbete som arbetsgivaren ej kan erbjuda på grund

-5-

av begränsning i kapacitet och kvalitetskrav. Härvid bör man kunna tänka sig olika kursformer t.ex. i yrkesskolan, med lokala eller hitkallade lärare, på någon arbetsplats, på speciell ort utanför landskapet o.s.v. Särskilt torde det vid kurser med utomlandskapliga kontakter uppstå ett välbehövligt flöde av know-how till företagen.

7. Slutligen vill lärlingsnämnden betona det önskvärda i att lagen motsvarande förordning, reglementen och närmare föreskrifter, blanketter och formulär, vartill hänvisas på olika ställen i lagen, måtte utgivas respektive fastställas i omedelbar anslutning till lagens ikraftträdande.

På lärlingsnämndens vägnar

Ordförande och sekreterare

Karl-Johan Edlund.

Bilaga 3.

Avskrift.

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Yrkesvägledningsbyrån

Mariehamn, den 25 sept. 1968.

Nr 17 Yrk.

Landskapsstyrelsen

Härst.

Ärende: Synpunkter på punkt o. 4 i Ålands lärlingsnämnds yttrande

av den 15.6 1968 om förslag till landskapslag om läroavtal.

På anmodan av lagberedningssekreterare Sune Carlson får undertecknad framföra följande synpunkter på p.3 och 4 i rubr. yttrande:

P. 3; lärlingsnämndens ev. fusion med yrkesskolans direktion.

Beträffande denna punkt vill undertecknad helt understöda lärlingsnämndens åsikt att skäl för fusion icke föreligger, och jag omfattar också oreserverat de motiveringar för detta som lärlingsnämnden har framfört. Ytterligare kan framhållas, att en ev. fusion skulle kunna medföra en viss risk för en måhända ofrivillig "styrning" av framtida läroavtal till områden som mera tar hänsyn till skolans egna elever och kursplaner än till ett aktuellt behov på arbetsmarknaden.

P.4; Lärlingsnämndens samarbete med yrkesvägledningen.

Även beträffande denna punkt omfattar undertecknad helt lärlingsnämndens synpunkt att ett intimt samarbete bör åstadkommas mellan yrkesvägledningen och lärlingsnämnden. Utöver de motiveringar som nämnden redan framfört kan nämnas, att en av de främsta yrkesetiska principerna i vägledningsarbetet är opartisk presentation av olika yrkes- och utbildningsformer för byråns klienter, främst inriktad på hemmamarknadens akuta och framtida behov av yrkesutbildad arbetskraft. Beträffande det av lärlingsnämnden redan påpekade samarbetet med arbetsförmedlingen kan tilläggas, att denna och yrkesvägledningen redan nu har ett gemensamt kanslibiträde, med insikter såväl i arbetsmarknads- som utbildningsfrågor. Det av de gemensamma lokaliteterna betingade goda samarbetet kommer även att fortbestå efter inflyttningen till självstyrelsegården, där yrkesvägledningens och arbetsförmedlingens utrymmen, åtminstone enligt nuvarande förslag, planeras i nära anslutning till varandra.

Sammanfattningsvis får undertecknad därför vördsamt för Landskapsstyrelsen framhålla, att jag, dels med omfattande av lärlingsnämndens åsikter i p.3 och 4 samt dels med ovanstående tilläggsmotiveringar, anser, att förslaget till lag om läroavtal bör utformas så, att ett möjligast intimt samarbete uppnås mellan yrkesvägledningen, lärlingsnämnden och yrkesutbildningsinspektören.

Enligt uppdrag

T.f. distriktsinspektör Bo Berg.